

נאמר של נייר

על הסיפורות שאחרי "חירבת חיזעה" ★ מי זקוק

ל"אגודת הסופרים" וליו"ר? ★ משה דור מגרד פצעו

בחרס'עט ★ האיש מהקולג' הפאטאפיזי ★ הקיבוץ והחברה 1923-33

מקור

הבוקר שלמחרת

מעט מחקרים העוסקים בסיפורות, מצטיינים במימד יצירתי. מחקר נדיר, שאכן קיים בו מימד כזה, הוא סיפרה החדש של חוקרת הסיפורות נורית גרין, שראה אור באחרונה, תחת הכותרת חירבת חיזעה והבוקר שלמחרת.

גרין, שהגיעה לחקר הסיפורות מהסוציולוגיה, לא זנחה את הסוציולוגיה, והיא בוחנת חלק מאבחנותיה הסיפורתיות בכלים מובהקים של מדעי החברה.

חירבת חיזעה והבוקר שלמחרת מעמת שני דורות סיפורתיים — את דור תש"ח לעומת דור המדינה — דרך תיאור תהליך התחלפות הדורות בסיפורת הישראלית, השוואת השוני בעמדות ומבטים בשני הדורות, ובחינת הנורמה הסיפורתית של סופרי שנות ה-60.

מחקרה של גרין הוא ניסיון רחב ראשון לאמוד את שני הדורות הסיפורתיים הראשונים של מדינת ישראל, ככליביקורת נכונים. גרין מתחילה בניתוח דור תש"ח, באמצעות כליהמיכטא הבולטים שלו: משא, המוסף לסיפורות של על המישמר ואורלוגין. תוך שהיא מפרטת את השפעתו הכמעט-דיקטטורית של המשורר אברהם שלונסקי, על סופרי ומשוררי דור תש"ח.

בניגוד לחוקרי הסיפורת, שהתמקדו עד עכשיו בנחינתו של חלק מדור תש"ח, תחת הכותרת דור הפלמ"ח, חורגת הר"ר גרין מקביעה

נורית גרין — חירבת חיזעה והבוקר שלמחרת; הוצאת המכון הישראלי לפואטיקה וסמיוטיקה + הוצאת הקיבוץ המאוחד; 226 עמודים (כריכה רכה).

זו, ומציגה פריסמה מלאה של דור זה, תוך תיאור היצירות שפורסמו בכתיבית שונים, ביניהם: מבואות; עין (בעריכת נסים אלוני); ממליה; אלף (עורך: יונתן רטוש) ובמאבק והלאה לפריצה הסיפורתית הראשונה, של הדור שאחרי, ככתבהעת לקראת והלאה לאוגדן ולעכשיו שבסיוע הריבוען קשת העמידו דור חדש של יוצרים על המפה.

במיסגרת הדיון הסוציולוגי-סיפורתי, בולט התפרק סיפורות זרה ומתורגמת, שבו בוחנת גרין סידרה של עובדות-תרבותיות, המעניקות מימד-עומק לנורמות הסיפורתיות שהשפיעו על שנות ה-40 וה-50 (מאנשי פאנפילוב לבק, ועד לפרקי התבוננות של פרנץ קאפקא). גרין פורשת גם את השפעתה ברוברה-שני של הסיפורת הבלשית, שעיצבה חלק מעולמו התרבותי של הצעיר בשנות ה-40.

פרט מרתק שמציגה הר"ר גרין, הוא חלקה של המולדת, והתגלית של מולדת-ימנית, שהתמדה תה בתרגום יצירות אמריקאיות, והחלה את מהלך הסטייה של השפעת הסיפורת הרוסית על התרבות הישראלית לעבר השפעה אמריקאית.

גרין בוחנת את ההומוגניות, כמאפיינת את רובה של יצירת סופרי דור הפלמ"ח, דרך המיכנה ההירואי (ראשונים תמיד אנחנו), כאשר יוצאי הדופן בסופרי דור זה, כעניני גרין, הוא ס. יזהר, שבסיפורו חירבת חיזעה רואה גרין נקודת מיפנה סיפורתית.

בין סופרי דור המדינה בוחנת גרין, את השוני של יוצרים כאל. ב. יהושע, עמוס עוז ועמליה כהנא-כרמון לעומת הכתיבה של דור יוצרי תש"ח.

בחינת נושא הסיפורות והפוליטיקה ושרות ההתייחסות לה בסיפורת הישראלית, נעשית בעיקר דרך סיפורים של עוז ויהושע.

לקראת סיום הספר, אחרי שהכשירה את הקרקע לכליביקורת המפעלים אותה, בוחנת גרין סדרה של יצירות מיצירותיהם של סופרי דור המדינה א. ב. יהושע (גאות היס; בתחילת קיץ - 1970).

מעלתו העיקרית של סיפרה של נורית גרין, היא באיקבית מסקנות-סיפורתיות ערכיות, אלא ביצירת כליביקורת למירקם ההיסטורי-סוציולוגי וסיפורתי, כמדד להבנת המהלכים שאפיינו את שני הדורות הראשונים של הסיפורת הישראלית.

ספר זה מומלץ לכל שוחר סיפורת עברית, והוא עשוי להעניק למעיין בו כלים ראשוניים,

חוקרת גרין מדד להבנת המהלכים

לכחינת המהלך ההיסטורי של סיפורת זו, על מיכלול האשליית האופטיות, שנוצרו במשך שנות דור בידי סופרי דור הפלמ"ח — שתפסו

תרגום

זזי במטרו

לפני כמעט 20 שנה ראהאור בתרגום לעברית, סיפרו של ריימון קינו זזי במטרו. ועורך בי ריגשה רבה.

באחרונה ראתהאור מהדורה בתרגום חדש של זזי במטרו. תרגום שיעור ריגשה לא פחותה מזה שלפני כ-20 שנה.

זזי במטרו אינו רק ספר, אלא חוויה סיפורתית מהנדרות שקיימות בסיפורת המודרנית. מחבר זזי במטרו, ריימון קינו, מראשוני הסוריאליסטים, הוא תופעה נדירה בסיפורת הצרפתית, המודרנית. בצד ניסיונות בכתב אוטומאטי נוסח הסופרים הסוריאליסטיים, פירסם קינו כמה ספרים, שהעיסוק הלשוני בהם, תוך התמקדות בארגו (עגה) הפכו ליצירת-מופת.

קינו, שהיה חבר באקדמיית גונקור, היה חבר בעוד אקדמיה צרפתית אחת, הלא היא האקדמיה של הקולג' הפאטאפיזי, קולג' שהיה בוחר אחת לשנה בקלושאר (קבצן פאריסי) וממנהו לנשיאהאקדמיה. קינו פורש בפני הקורא את זזי במטרו, אודיסיאה של פאריס העממית, האמיתית, הלא-אינטלקטואלית, במסע מהנריי רים אותם ידעה הסיפורת העולמית.

זזי, ילדה, שאיננה כרויך ללדה שהורים חולמים עליה, בתה של התופרת מהפרובינציה, מסאן-מונטרון, שרוצצה את ראשהכרוב של בעלה באיבת גרזן, נשלחת להתגורר אצל דודה ההומוסקסואל, גבריאל. קינו מספר את סיפור הרפתקאותיה בפאריס.

כבר מישפטהפתיחה של הספר: מזמסריאחד כובד (מה זה מסריח כל כך?), שואל את עצמו גבריאל כבעט. לא יכול לזות, הם לא מתרחצים אף סעם. בעיתון, הם אומרים שאסילו באחד-עשר אחוז מהדירות בפריז אין חדרי אמבטיה. אני לא מתסלא. אבל אפשר להתרחץ גם בלי...

כאשר מגיעה זזי לפאריס, וחולמת לנסוע כמטרו, שוכת שירות תחבורה ציבורי זה, וכאשר גבריאל אומר לזזי, שפאריס היא עיר יפה, זו הקטנה והחצופה משיבה: אני מצפצפת, אמרה זזי. אני, מה שיש לי בראש זה ללכת למטרו... וכאן נפתחת סידרת הרפתקות זזי בפאריס. היא פוגשת בחבריו של גבריאל, בבז'וזלה, בציוויליזציה ששמה בית-שימוש. אך זזי יוצאת החוצה, במיטלת בעיר, במסע אחר המטרו: בצעדים מיספר היא הקיפה את מעקה הביטחון וגילתה את הבניסה. אך שער הסורגים היה נעול. על לוח תלוי היתה כתובת גזר שזזי זיהתה ללא כל קיש. השביתה נמשכת...

היא עורכת את האודיסיאה שלה ברחובות פאריס, מביאה מניחוח לשון הארגו וטעם הצרפתי, שוקהפישפשים, ומספרת על האופן בו רוצצה אמה את גולגולת אביה: ...הככה הוא הגריל גולגולת מרוסקת. מוכרחים להודות שאמא, היא עשתה מה שצריך. זה לא היה נעים לראות, אסילו מגעיל. בשבילמה לשות לי תסביכים, וככה יזכו אותה. הייתי צריכה לגרד שזה זורד שנתן לה את הגרזן, זה לא השפיע בכלום, הם אמרו שבשיש

* ריימון קינו — זזי במטרו; עברית: עדנה קורנפלד; הוצאת דשא, 201 עמודים (כריכה רכה).

** ריימון קינו — זזי במטרו; עברית: איילה רהב; הוצאת כנרת 134 עמודים (כריכה קשה).

נתן יונתן

הסופרים, משולה לא כמעט, לאפשרות של כחירת המולד גרשום שזקן ליו"ר אגודת העיתונאים, בחירה שאיש לא היה מעלה על הדעת.

אם נתן יונתן רוצה להיות יו"ר אגודת הסופרים, עליו להשתחרר ממישרתו כמולד בהוצאת סיפריית פועלים, ואם יש בהפצו להחשיף ולהיות מולד בסיפריית פועלים — מן הראוי לו ולאלה שכתרו בו, להחליפו, ולהביא סופר עצמאי במקומו.

אם מותר להעיר הערה אחרונה, יש בעצם בחירתו של יונתן טעם מר וטעם לפגם, מאותם ימים של שמור בלי ואשמור לך שאפיינו את ארץ-ישראל-העוברת ועסקניהתרכות שלה, למעלה משנות-דור. אלא שמיים אלה חלפו ואינם עוד, למעט אגודת-הסופרים שהיא שמורת-טבע מאותם ימים, שמורת-טבע, שזמן הראוי לשמרה בפנתיאון העברי. מה עוד, שאיש מהסופרים הישראליים, החיים על סיפורתם, אינו חבר ואינו פעיל באגודת-הסופרים המייצגת את אלה, תציונים ממעמדם של "סופרי אמת" ויצירתם.

לכן, אין זה משנה לאיש, שנתן יונתן, הוא יו"ר אגודת הסופרים, למרות חוסר ההיגיון הציונית שבעצם בחירתו. מצידו, הוא יכול לבקר במישבנו של נשיא-ישראל אחת לשבוע, ולבקש את מר הרצוג, לעשות לזירוז חוק כריות היוצרים...

ינתן למעסיק ונותן-שכר של הסופרים שאותם הוא נבחר לייצג, דומני, שהרקע הסוציאליסטי של "אני ממלא את שליחות התנועה" האפיל לא כמעט על הצד האתי, בחירתו של המולד יונתן כיו"ר אגודת

מזשורר יונתן ניגוד אינטרסים

החוויה הישראלית

בעבר המתרחק היתה לי סימפטיה קונספ' טואלית למשורר-פיומנאי נתן יונתן (אניטה וחואן) בעיקר בשל הנאיביות הכפירת והמתיכונות, שאפיינה את הרק המשוררי של עיסוקו, אהבתו את חופי היסה'יכונ, שחוררו באיחידות, היה זה טעם מאוורר, לעומת המיסגרות השיריות הקשוחות יותר של יוצרי השירה בארץ.

אני יודע מה הביא את יונתן לעזוב את האספת, ולעבור לעסקנות סיפורתית

כתפקיד של יו"ר אגודת הסופרים.

באחד מהעיתונים קראתי שהיו"ר החדש של אגודת-הסופרים, יונתן, הגיע ביחד עם עוד חברים של עסקנות אגודת-הסופרים אל נשיא-המדינה, שם ביקשו ממר הרצוג לעשות לזירוז חוק זכויות היוצרים. המתמחה בשלבים שונים של חקיקה מזה שנים אחדות... פניה מפליאה למדי, שהרי כל נדע ונערה, הלומדים אורחות כתיבון, יודעים שהכתובת, לעשות לזירוז חוק... הם ראשהממשלה, יו"ר הכנסת ורכזו הקואליציה — הרי אסור שהמשוררים יהיו תלושים מהחיים ומעובדות-החיים.

איש מחברי אגודת-הסופרים לא שם לב לפגיעה מסוימת בטעם-הטוב, שהיתה בכלל בכחירת נתן יונתן לתפקיד יו"ר אגודת-הסופרים, והוא ניגוד-האינטרסים המובהק, שכן הוא משמש גם כאחד ממנהלי הוצאת סיפריית פועלים. ניגוד זה הופך את